

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.1.5>

PEDAGOGICZNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁTOWANIA GOTOWOŚCI PRZYSZŁYCH PRAWNIKÓW DO PROFESJONALNIE ZORIENTOWANEJ KOMUNIKACJI OBCOJĘZYCZNEJ

Yuliya Perebyynis

wykładowca Katedry Dyscyplin Teoretyczno-Prawnych
Poltawskiego Instytutu Prawniczego
Narodowego Uniwersytetu Prawniczego imienia Jarosława Mądrego
(Poltawa, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-9431-3555
julia.v.pere@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono kwestii przygotowania specjalistów z zakresu prawa do komunikacji w języku obcym w ramach specjalności – jednemu z podstawowych zadań, które stoi obecnie przed systemem szkolnictwa wyższego. Jej celem jest podkreślenie pedagogicznych warunków realizacji technologii kształtowania gotowości przyszłych bakałarzy prawa do profesjonalnie zorientowanej komunikacji obcojęzycznej. W wyniku przeprowadzonego badania zostały zidentyfikowane i uzasadnione podstawowe pedagogiczne warunki, których przestrzeganie jest kluczowe do realizacji w ramach instytucji szkolnictwa wyższego tworzonej przez nas technologii pedagogicznej, skierowanej na rozwój takich kompetencji przyszłych prawników, a mianowicie: gotowość nauczyciela języka obcego w kierunku prawniczym do kształtowania obcojęzycznych komunikatywnych kompetencji przyszłych bakałarzy prawa, orientacja na indywidualnie psychologiczne cechy studentów prawa, w szczególności ich edukacyjno-poznawcze style, i stworzenie otwartego obcojęzycznego środowiska komunikacyjnego z udziałem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Słowa kluczowe: gotowość do obcojęzycznej komunikacji zorientowanej zawodowo, kompetencje obcojęzyczne, uwarunkowania pedagogiczne, styl edukacyjno-poznawczy, środowisko edukacyjne szkoły wyższej, otwarte obcojęzyczne środowisko komunikacyjne.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF FUTURE LAWYERS' READINESS FOR PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

Yuliya Perebyynis

Lecturer of the chair of theoretical legal subjects
Poltava Law Institute of Yaroslav the Wise National Law University (Poltava, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-9431-3555
julia.v.pere@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the problem of preparing specialists in the field of law for foreign language communication within the profession, which is one of the main tasks currently facing the system of higher legal education. Its purpose is to highlight the pedagogical conditions for implementing the technology of formation of the readiness of future bachelors of law (LLBs) for foreign language professionally oriented communication. As a result of the study, basic pedagogical conditions vital for implementation of pedagogical technology aimed at developing future lawyers' foreign language competence have been identified and substantiated. They are as follows: readiness of a foreign language teacher in the field of law to form LLBs' foreign language communicative competence, focus on law students' individual psychological characteristics, in particular their educational and cognitive styles, creation of an open foreign language communicative environment by engaging modern information and communication technologies.

Key words: readiness for professional foreign language communication, foreign language competence, pedagogical condition, cognitive style, educational environment of university, open foreign language communication environment.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Юлія Перебийніс

викладач кафедри теоретико-правових дисциплін
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(Полтава, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-9431-3555
julia.v.pere@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено проблемі підготовки спеціалістів у галузі права до комунікації іноземною мовою у межах фаху – одному із основних завдань, що наразі стоїть перед системою вищої юридичної освіти. Її метою є виокремлення педагогічних умов реалізації технології формування готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іноземного спілкування. Унаслідок проведеного дослідження було виявлено й обґрунтовано основні педагогічні умови, дотримання яких є ключовими для реалізації у закладі вищої освіти розробленої нами педагогічної технології, націленої на розвиток іноземної компетентності майбутніх правників, а саме: готовність викладача іноземної мови за правознавчим спрямуванням до формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права, зорієнтованість на індивідуально-психологічні особливості студентів-юристів, зокрема їхні навчально-пізнавальні стилі, та створення відкритого іноземного комунікативного середовища із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: готовність до іноземного професійно орієнтованого спілкування, іноземна компетентність, педагогічна умова, навчально-пізнавальний стиль, освітнє середовище університету, відкрите іноземне комунікативне середовище.

Вступ. Сьогодні ставить перед спеціалістом у галузі права вимогу наявності іноземної компетентності на рівні незалежного (просунутого) користувача (B2), хоча переважно рівень володіння іноземною мовою здобувачами вищої освіти не досягає рівня B1 (незалежний (рубіжний) користувач), що підтверджується в дослідженні (Bolitho, Best, 2017: 17). Це свідчить і про недостатню готовність випускників юридичних університетів до професійно орієнтованого спілкування із представниками зарубіжжя. Зважаючи ж на зазначене та той факт, що навчання іноземних мов майбутніх фахівців у закладах вищої освіти має бути спрямовим на їх подальший усебічний розвиток, формування загальних і спеціальних компетентностей, перед викладачем іноземних мов за професійним спрямуванням стоїть завдання розробки й застосування такої педагогічної технології, яка б передбачала підвищення ефективності цього процесу. Безперечно, до її головних складників належать відповідні педагогічні умови.

Метою дослідження є виокремлення та обґрунтування педагогічних умов реалізації технології формування готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого іноземного спілкування.

Основна частина. Перш за все зазначимо, що суспільні перетворення й науково-технічних прогрес призводить до трансформації ролі, яку відіграє викладач вищої школи: через збільшення кількості інформаційних ресурсів і способів опанування новими компетенціями спостерігається розширення автономії студента, тож роль педагога змінюється і вже не зводиться до єдиного джерела нового, як було раніше. Наразі він виступає для здобувачів освіти проєктувальником індивідуальної траєкторії розвитку (Сисоєва, 2011: 34), наставником, забезпечуючи у тому числі й формування їхньої внутрішньої мотивації до навчання. Це вимагає високого професіоналізму педагога, що трактується (Майер, 2013: 20) як гармонійне поєднання його науково-дослідної, педагогічної й методичної діяльності.

На окрему увагу заслуговує й огляд особливостей процесу підготовки майбутнього бакалавра права до іноземної комунікації. Зауважимо, що переважно курс іноземної мови за професійним спрямуванням вивчається у юридичних університетах студентами першого курсу, у яких лише починається формування спеціальних компетентностей, тому опанування більшістю тем є для них досить складним. Водночас необхідність оволодіння специфічним змістовим наповненням дисципліни може стати «викликом і для педагогів» (Gibbons, 2004: 11), адже воно базується на юридичному дискурсі. Зокрема, проблемою є лексична асиметрія, викликана відмінністю правових концептів української правової системи, яка ґрунтується на континентальному (романо-германському) праві, і англомовних країн, що опирається на загальне право. Зважаючи ж на архаїчність юридичної термінології, повсякчасну присутність запозичень із латинської і французької мов, обов'язковим на занятті є країнознавчий коментар викладача, тлумачення ним специфічної лексики, пояснення жанрово-стилістичних та граматичних характеристик, відмінностей між британським й американським варіантами мови права.

Аналіз науково-педагогічних досліджень підтверджує нашу думку щодо інтегративної природи поняття професійної готовності викладача іноземної мови. Зокрема, категорія «педагогічна компетентність викладача іноземних мов» визначається як сформованість системи знань (методологічних, фахових, методичних, педагогічних), моральних цінностей, принципів, світоглядних переконань, а також умінь успішно розв'язувати завдання, що постають перед викладачем у різних психолого-педагогічних ситуаціях (Шишко, 2008: 7). Виокремлюються і такі складники цього концепту, як комунікативний, когнітивний, технічний, лінгвокраїнознавчий, професійно-дискурсивний та мотиваційний (Крупченко, Кузнецов, 2015: 205). Не можемо не погодитися із доцільністю виокремлення двох головних елементів компетентності викладача іноземної мови за професійним спрямуванням: сформованих іноземної комунікативної й методичної компетентностей (Скіба, 2019: 78).

Отже, можемо зробити висновок, що готовність викладача іноземної мови за правознавчим спрямуванням до професійної діяльності становить інтегративну особистісно-професійну характеристику, що базується на здатності та готовності педагога до спілкування іноземною мовою, беручи до уваги особливості усного й писемного модусів юридичного дискурсу, тобто її комунікативний аспект, і його здатність та готовність до освітньої діяльності, метою якої є формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів у галузі права, що становить методичну площину аналізованої категорії.

На підставі сказаного вище можна виділити кілька напрямів підвищення професійної майстерності викладача іноземної мови за правознавчим спрямуванням. По-перше, необхідним є розвиток «професійної мобільності викладача» (Гринько, 2011: 143), інтегративно-психологічного утворення, що містить

професійні компетентності, як-от сформованість у педагога потреби у розвитку, уміння проектувати процес своєї самореалізації, наявність педагогічної рефлексії тощо. По-друге, немаловажною є його активна участь у заходах (конференціях, семінарах, майстер-класах, стажуваннях тощо), що проводяться з метою збагачення уявлень про сучасні інтерактивні методи навчання, залучення до освітнього процесу сучасних інформаційних технологій. По-третє, важливим є і опанування ним інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток критичного мислення студентів, їхньої умовленості до навчання, вироблення *soft skills* та ін. По-четверте, обов'язковим є набуття метапрофесійної компетентності, що має відбуватися як самотужки, так і у межах міжкафедральної взаємодії.

Отже, ураховуючи перераховані особливості педагогічної діяльності викладача іноземних мов у юридичному університеті, можемо стверджувати, що передумовою її здійснення є його *готовність до формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів права*, тобто наявність у нього професійної компетентності, у структурі якої виділяємо іншомовний комунікативний та методичний складники.

Спираючись же на особистісно орієнтований підхід до здійснення освітньої діяльності в ЗВО і зважаючи на такі характеристики кожного студента, як його вікові особливості, мотиви, інтереси, нахили, здібності, потреби, важливим у викладанні будь-якого навчального курсу в університеті є індивідуалізація й диференціація. Особливо це стосується опанування здобувачами освіти іноземної мови за професійним спрямуванням. Оскільки ж успішність юриста у професії визначається його високорозвиненими психічними процесами та зданістю до ефективної комунікації, у тому числі іншомовної, не викликає сумніву той факт, що саме в процесі опанування іноземної мови відбувається актуалізація названих характеристик.

Хоча існує думка щодо необхідності організації освітньої діяльності першокурсників, зважаючи на рівень попередньої (шкільної) іншомовної підготовки, тобто поділ на «сильну» і «слабку» підгрупи, у своїй практиці ми відмовились від такого підходу і схилиємось не до зовнішньої, а до внутрішньої диференціації, адже це попереджує певні психологічні проблеми студентів (наприклад, негативне самосприйняття, зниження самооцінки). Методично доцільним при цьому допускаємо такий процес формування готовності до іншомовної комунікації у межах фаху, який би ґрунтувався на залученні освітніх ресурсів різного рівня складності, зокрема при виконанні самостійної роботи, та наявність індивідуалізованого педагогічного супроводу освітнього процесу завдяки проведенню регулярних (щотижневих) індивідуальних консультацій із метою корекції рівня іншомовної компетентності здобувачів освіти.

Не можна недооцінити і значення урахування навчально-пізнавальних стилів студентів, адже, залежно від каналів сприйняття та стилів мислення, які переважають, існують відмінності у швидкості засвоєння нового матеріалу й успішності виконання різних типів вправ і завдань. Процес іншомовної підготовки насамперед спирається на ментальні механізми вивчення мови, принципи сприйняття матеріалу, те, яким чином організовано семантичну пам'ять, адже вона відіграє значну роль у перцепції та розумінні мовлення (Карабутова, 2013: 202–203). Зважаючи на це, досить актуальним видається диференціація навчання на основі психофізіологічних характеристик студентів, зокрема функціональної асиметрії півкуль головного мозку. Зокрема, дослідження (Сиротюк, 2003: 226) свідчить про те, що ефективність посилення мотивації до навчання осіб із правопівкульовим типом мислення, що власний для гуманітаріїв, до яких відносимо і студентів-юристів, зростає при естетичному оформленні навчальних аудиторій, приладдя та підручників. Для них немаловажним є усвідомлення соціальної значущості їхньої діяльності, з огляду на те, що вони відчують потребу до установлення нових контактів, здобуття авторитету в колективі і серед професорсько-викладацького складу університету, отримання визнання їхніх заслуг іншими, самореалізації.

Що ж стосується сприйняття нового, то головну роль для них відіграє епізодична та ритмічна пам'ять правої півкулі головного мозку, що призводить до кращої орієнтації в просторі, тому, спираючись на принцип наочності, слід візуалізувати нову інформацію, широко використовувати аудіо- й відеоматеріали, не забуваючи про переважання візуальної й кінестетичної пам'яті у цієї категорії здобувачів освіти. Через певну імпульсивність та недостатній контроль над правильністю свого мовлення такі студенти можуть мати проблеми із виконанням різних типів вправ, особливо граматичних. Однак при цьому позитивним моментом є образність їхнього мовлення й інтуїтивний спосіб опанування матеріалу.

Доречним є застосування і відповідних методів навчання (командно-групових, дослідницьких, ситуаційних, ігрових), методу «Мозкового штурму». Викладач має демонструвати зв'язок навчального матеріалу із практикою, майбутньою діяльністю за фахом, наприклад, підкріплювати теоретичні відомості, подані у опорних текстах, прослуховуванням зразків комунікації представників рівних видів юридичної професії між собою чи з іншими особами, що сприятиме ефективнішому формуванню їхнього термінологічного апарату та розвитку навиків аудіювання і, за умов побудови студентами діалогів за установленим зразком, – говоріння. З огляду на цілісність сприйняття нового такими здобувачами освіти логічним убачаємо використання опорних схем і конспектів із метою презентації нових граматичних тем та систематизації попередньо вивченого граматичного матеріалу й освоєння професійної лексики. Слушним є відбір для них творчих завдань, як-от есе, вправи на синтез текстів тощо.

Хоча осіб із переважанням лівокульового мислення значно менше у ЗВО юридичного спрямування, викладач має урахувати і їхній навчально-пізнавальний стиль. Для них притаманний раціонально-логічний спосіб мислення, увага до деталей, менша емоційність, вони прагнуть до більшої самостійності у порівнянні з вищеохарактеризованою категорією студентів. Педагогу доцільно віддавати перевагу абстрактному лінійному стилеві викладення нового, його структуруванню, а от закріплення доречно проводити через

взаємонавчання, різні види самостійної роботи, приміром, вправи на складання плану до тексту та його трансформацію, завдання на класифікацію даних, пошук хибної інформації, аналіз та співставлення відомостей та ін. (Сиротюк, 2003: 225). Отже, при роботі з такими студентами викладачеві більшою мірою слід удаватися до методів проблемного навчання, кейс-методу й дослідницьких методів.

Таким чином, з огляду на зазначене вище вважаємо, що процес підготовки майбутніх бакалаврів права до іншомовної комунікації у межах фаху має відбуватись з урахуванням психологічних й індивідуальних рис. Зокрема, диференціація в освітній діяльності на основі когнітивних стилів здобувачів освіти може відбуватися під час пояснення нової теми, на етапі закріплення матеріалу й під час контролю набутих знань, умінь і навичок (за тріадою «адаптування-розширення-варіювання») (Лівер, 2000: 94–99), навіть при незначній кількості контактних годин. Це й зумовило виокремлення нами другої педагогічної умови – *зорієнтованість на індивідуально-психологічні властивості студентів юридичного університету, особливо на їхні навчально-пізнавальні стилі*.

Неперервність процесу опанування іноземної мови за професійним спрямуванням забезпечується не тільки завдяки зусиллям, що докладаються суб'єктами освітньої діяльності під час аудиторних та позааудиторних занять, але й шляхом виконання студентами самостійної роботи та заохочення їх до постійного удосконалення іншомовної компетентності у результаті опрацювання додаткових матеріалів іноземною мовою, як-от перегляд фільмів і блогів на правничу тематику, читання художньої та науково-популярної літератури тощо. Значною мірою це досягається унаслідок наявності високої внутрішньої мотивації у здобувачів освіти, що, на наше переконання, формується й через докладання викладачем зусиль до створення за допомогою сучасних інтерактивних засобів такого освітнього середовища, яке б сприяло постійному долученню до цікавих для них пізнавальних видів діяльності. Йдеться про відкрите інформаційне комунікативне середовища як компонент освітнього середовища університету. Дослідники визначають його як освітній процес, який передбачає постійне спілкування між суб'єктами освітньої діяльності на тематику, наближену до майбутньої професії, що призводить до умотивованого використання мови як засобу інтеракції у межах фаху та за метою, формою й засобами гарантує максимальне набличення навчання до реальних умов (Сорокіна, Сморгенко, 2018: 66).

З огляду на зазначене вище до третьої педагогічної умови реалізації технології формування готовності майбутніх бакалаврів права до професійно орієнтованого спілкування ми відносимо *створення відкритого іншомовного комунікативного середовища, яке базувалося б на використанні сучасних інформаційно-комунікативних технологій*. Відкритість такого середовища передбачає активну міжнародну співпрацю: академічний обмін студентів, міжнародне стажування викладачів, забезпечення можливості присутності здобувачів освіти на лекціях провідних фахівців у галузі права із інших країн, викладання спеціальних навчальних курсів іноземною мовою, участь у міжнародних наукових конференціях тощо.

Що ж стосується структурних складників такого середовища, то, погоджуючись із Н. Спичко (Спичко, 2006: 13–15), вважаємо, що воно має містити чотири компоненти: суб'єктів (студентів та викладача іноземної мови), соціальний компонент (професорсько-викладацький склад університету, інших здобувачів освіти, носіїв мови), просторово-предметний елемент (засоби навчання, у тому числі аудіовізуальні матеріали, доступні у глобальній мережі), технологічну складову частину (відповідні форми й режими роботи, обрані педагогом методи й технології, стилі навчання й викладання).

Звісно, з метою забезпечення ефективності всі зазначені структурні елементи відкритого іншомовного комунікативного середовища повинні відповідати певним вимогам. Зокрема, здобувачам освіти, як його суб'єктам, має гарантуватися індивідуальна освітня траєкторія, а викладачі, у свою чергу, у процесі педагогічного спілкування повинні сприяти виробленню у них умінь самостійно планувати і організовувати свою діяльність, особливо у позааудиторний час.

З огляду на важливість співпраці викладачів іноземних мови як між собою, так і з тими, що забезпечує викладачню спеціальних дисциплін, вимоги до соціального складника націлені на покращення процесу їхньої координації, результатом чого може стати як організація позааудиторних заходів, так і посилення міжпредметних зв'язків. Дослідниками (Завьялов, 2021; Сысоев, 2016) пропонується спиратися викладачеві іноземної мови за професійним спрямуванням у своїй діяльності на так званий «тандем-метод», тобто залучати до ведення практичних занять викладачів профільних юридичних дисциплін, однак, як показує практика, з організацією його реалізації виникають певні проблеми. Утім, на нашу думку, він може знайти успішне застосування у процесі підготовки студентів до міжнародних наукових конференцій, програм академічного обміну тощо.

Вимоги до просторово-предметного елемента аналізованого середовища передбачають ретельний відбір автентичних матеріалів, що б корелювали б із рівнем здібностей здобувачів та їхніми інтересами, зумовленими майбутньою діяльністю за фахом, сприяли б мотивації до навчання і унаслідок – формуванню готовності до професійно орієнтованого іншомовної комунікації шляхом комплексного розвитку знань, умінь та навичок щодо видів мовленнєвої діяльності. У цьому контексті не можна не акцентувати увагу і на залученні до навчання відповідних технічних засобів та освітніх платформ.

Технологічний компонент аналізованого середовища складається з ретельно відібраних педагогом методів, прийомів та засобів, зважаючи на особистісно-орієнтовану парадигму освіти й комунікативно-діяльнісний підхід до цього виду освітньої діяльності. Вони повинні мати на меті створення таких дидактичних і психологічних умов, що притаманні демократичному стилеві педагогічного спілкування.

Висновки. Таким чином, у статті було теоретично обґрунтовано педагогічні умови успішної іншомовної підготовки у закладі вищої юридичної освіти, зокрема виокремлено такі з них, що створювали б умови для ефективного формування готовності майбутніх бакалаврів права до іншомовного професійно орієнтованого спілкування. Унаслідок проведеного нами дослідження було з'ясовано, що до них належать: готовність викладача іноземної мови за правознавчим спрямуванням до формування іншомовної комунікативної компетентності студентів-юристів, його зорієнтованість на їхні індивідуально-психологічні особливості, зокрема когнітивні стилі, та створення відкритого іншомовного комунікативного середовища із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Bolitho, Rod and Best, Richard. The Internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv : British Council, 2017. 154 p.
2. Gibbons, John. Taking Legal Language Seriously. *Language in the Law*. Gibbons, John, Prakasam V., Tirumalesh K. V., Nagarajan Hemalatha (eds.). Hyderabad : Orient Longman Private Limited, 2004, pp. 1–16.
3. Гринько В.О. Емпіричне дослідження складових професійної мобільності викладача вищої школи. *Проблеми сучасної психології*. 2011. Вип. 14. С. 134–143.
4. Завьялов В.В. Педагогические условия предметно-языкового интегрированного обучения студентов нелингвистических направлений подготовки (на примере направления подготовки «юриспруденция»). *Общество. Коммуникация. Образование*. 2021. Т. 12. № 2. С. 63–74.
5. Карабутова Е.А. Современные методологические концепции обучения студентов вуза профессиональной речевой деятельности на иностранном языке. *Вестник Воронежского государственного университета*. 2013. № 1. С. 200–206.
6. Крупченко А.К., Кузнецов А.Н. Основы профессиональной лингводидактики : монография. Москва : АПКИПРО, 2015. 232 с.
7. Ливер Б.Л. Методика индивидуализированного обучения иностранному языку с учетом влияния когнитивных стилей на процесс его усвоения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2000. 192 с.
8. Майер Н.В. Моноги до сучасного викладача іноземних мов вищого навчального закладу. *Іноземні мови*. 2013. № 3. С. 19–24.
9. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения. Москва : Сфера, 2003. 288 с.
10. Сысоев П.В., Амерханова О.О. Обучение письменному научному дискурсу аспирантов на основе тандем-метода. *Язык и культура*. 2016. № 36. С. 149–169.
11. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник / НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
12. Скіба Н.Я. Інтегроване формування іншомовної комунікативної та методичної компетентностей майбутніх викладачів англійської мови для економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2019. 341 с.
13. Сорокіна Н.В., Смовженко Л.Г. Створення професійно спрямованого навчального іншомовного інформаційно-комунікативного середовища для майбутніх учителів-філологів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 66. № 4. С. 65–77.
14. Спичко Н. А. Проектирование эффективной образовательной среды при обучении английскому языку на 1 курсе педагогического вуза (грамматический аспект, факультет английской филологии) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2006. С. 60.
15. Шишко А.В. Формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови у процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2008. 23 с.

References:

1. Bolitho, Rod and Best, Richard. (2017). The Internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv: British Council, 154 p. [in English].
2. Gibbons, John. (2004). Taking Legal Language Seriously. *Language in the Law*. Gibbons, John, Prakasam V., Tirumalesh K. V., Nagarajan Hemalatha (eds.). Hyderabad: Orient Longman Private Limited, pp. 1-16 [in English].
3. Hryn'ko V. O. (2011). Empirical study of the components of professional mobility of a high school teacher. *Problemy suchasniyi psykholohii*, vyp. 14, pp. 134-143. DOI: 10.32626/2227-6246.2011-14.%p [in Ukrainian].
4. Zavyalov V. V. (2021). Pedagogicheskiye usloviya predmetno-yazykovogo integrirovannogo obucheniya studentov nelingvisticheskikh napravleniy podgotovki (na primere napravleniya podgotovki «yurisprudentsiya») [Pedagogical conditions of subject-language integrated teaching of students in non-linguistic areas of training (on the example of the area of training "jurisprudence")]. *Obshchestvo. Kommunikatsiya. Obrazovaniye*, vol. 12, No 2, pp. 63-74. DOI: 10.18721/JHSS.12205 [in Russian].
5. Karabutova Ye. A. (2013). Sovremennyye metodologicheskiye kontseptsii obucheniya studentov vuza professional'noy rechevoy deyatel'nosti na inostrannom yazyke [Modern methodological concepts of teaching professional speech activity in foreign language to university students]. *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta*, No. 1, pp. 200-206 [in Russian].
6. Krupchenko A. K., Kuznetsov A. N. (2015). Osnovy professional'noy lingvodidaktiki: Monografiya [Fundamentals of professional linguodidactics: Monograph]. M.: APKiPRO. 232 p. [in Russian].

7. Liver B. L. (2000). Metodika individualizirovannogo obucheniya inostrannomu yazyku s uchetom vliyaniya kognitivnykh stiley na protsess yego usvoyeniya: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Methodology of individualized teaching of foreign language, taking into account the influence of cognitive styles on the process of its acquisition: dis. ... cand. ped. sciences: 13.00.02]. M. 192 p. [in Russian].
8. Mayer N. V. (2013). Vymohy do suchasnoho vykladacha inozemnykh mov vyshchoho navchal'noho zakladu [Requirements for a modern teacher of foreign languages at a higher education institution]. *Inozemni movy*, No 3, pp. 19-24. [in Ukrainian].
9. Sirotuk A. L. (2003). Neyropsikhologicheskoye i psikhofiziologicheskoye soprovozhdenniye obucheniya [Neuropsychological and psychophysiological support of training]. M.: Sfera, 288 p. [in Russian].
10. Sysoyev P. V., Amerkhanova O. O. (2016). Obucheniye pis'mennomu nauchnomu diskursu aspirantov na osnove tandem-metoda [Teaching graduate students written scientific discourse based on tandem learning method]. *Yazyk i kul'tura*, No 36, pp. 149–169. DOI: 10.17223/19996195/36/12 [in Russian].
11. Sysoieva S. O. (2011). Interaktyvni tekhnolohiii navchannia doroslyh: navchal'no-metodychnyi posibnyk [Interactive technologies of teaching adults: educational and methodical manual]; Institute of Pedagogical Education and Adult Education. K.: PH «EKMP», 324 p. [in Ukrainian].
12. Skiba N. Ya. (2019). Intehrovane formuvannia inshomovnoii komunikatyvnoii ta metodychnoii kompetentnosti maibutnih vykladachiv anhlis'koi movy dlia ekonomichnyh spetsial'nostei: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Integrated formation of foreign language communicative and methodological competencies of future English teachers for economics majoring dis. ... cand. ped. sciences: 13.00.02]. Ternopil, 341 p. [in Ukrainian].
13. Sorokina N. V., Smovzhenko L. H. (2018). Stvorennia profesiino spriamovanoho navchal'noho inshomovnoho informatsiino-komunikatyvnoho seredovyscha dlia maibutnih uchyteliv-filolohiv [Creating professionally oriented educational foreign language information and communication environment for future teachers of philology]. *Informatsiini tehnolohiii i zasoby navchannia*, vol. 66, No 4, pp. 65-77 [in Ukrainian].
14. Spichko N. A. (2006). Proyektirovaniye effektivnoy obrazovatel'noy sredy pri obuchenii angliyskomu yazyku na 1 kurse pedagogicheskogo vuza (grammaticheskiy aspekt, fakul'tet angliyskoy filologii): avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Designing effective educational environment for teaching English at the 1st year of pedagogical university (grammatical aspect, Faculty of English Philology): author's abstract dis. ... cand. ped. sciences: 13.00.02]. M., 32 p. [in Russian].
15. Shyshko A. V. (2008). Formuvannia pedahohichnoii kompetentnosti maibutn'oho vykladacha inozemnoii movy u protsesi mahisters'koi pidhotovky: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Formation of pedagogical competence of a future foreign language teacher in the process of master's training: author's abstract dis. ... cand. ped. sciences: 13.00.02]. Kirovohrad, 23 p. [in Ukrainian].